

Ing. RNDr. Imrich Stein in memoriam

Nenápadne, tak ako žil a pracoval, nás opustil v posledný marcový deň. Ťažko si uvedomiť, že ani dnes, ani zajtra a už nikdy viac ho nestretáme vo „veľkom laboratóriu“ nášho ústavu, ani v knižnici, pohrúženého do štúdia, ani v živej diskusii v kruhu svojich priateľov-spolupracovníkov, s ktorými zotrval v stálom kontakte ešte aj vtedy, keď bol ťažko chorý. Skončila sa životná púť, trnistá, plná sužovania a horkosti, ktorej však nechýbali ani chvíle radosti a spokojnosti, ktoré dávala šťastný rodinný život a pocit dobre vykonanej práce.

Narodil sa dňa 21. augusta 1904 vo Vrbici pri Liptovskom Mikuláši, kde vychodil strednú školu a maturoval na reálnom gymnáziu v r. 1922 ako prímus triedy. Pri spomienkach na roky svojho gymnaziálneho štúdia sa však nikdy nechválil tým, že bol vynikajúcim študentom, ale skôr svojimi športovými úspechmi – hrával totiž veľmi dobre tenis. Nasledovali roky štúdia na Českej vysokej škole technickej v Prahe, kde v r. 1927 získal diplom inžiniera chémie. Po krátkej praxi v závodoch tukového a liehovarského priemyslu a v rafinériách liehu, nastúpil začiatkom roku 1928 ako chemik v Ústave pre kvasný priemysel družstva hospodárskych liehovarov v Bratislave, kde pracoval nepretržite až do kritického roku 1942, kedy v dôsledku rasovej diskriminácie musel z verejného života ustúpiť a skrývať sa u statočných ľudí. Do tejto doby sa zamerával najmä na teóriu a technológiu kvasného priemyslu o čom svedčia početné publikácie z oných rokov, napr. „O význame pH v praxi liehovarskej“ (Hosp. líhovarník, 1930), „Enzýmy, vitamíny, hormóny a ich úloha v živote rastlín“ (Slov. hospodár, 1930), „Príspevok k rozborom odpeňovacích olejov“ (Hosp. líhovarník, 1934). Z jeho výskumov vzišiel aj patent o spôsobe potlačania rastu mikroorganizmov v záparách (Čs. pat. 70404/1942), ktorý dodnes nestratil na význame.

V prerušenej verejnej i vedeckej práci počas diskriminácie pokračoval po oslobodení v r. 1945 spočiatku ako chemik vo výrobnom podniku a znova začal študovať. V roku 1946 sa zapísal na Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave, na ktorej v roku 1949 promoval na doktora prírodných vied. V tom istom roku nastupuje na Oblastný ústav riaditeľstva priemyslu výživy v Bratislave, kde sa mu dostalo poverenia založiť a vybudovať Výskumný ústav potravinárskeho priemyslu. S mimoriadnou iniciatívou a odbornosťou sa pustil do tejto úlohy, ktorú zvládol tak vynikajúcim spôsobom, že v r. 1950 bol menovaný za prvého riaditeľa tohto novozaloženého ústavu, ktorý sa pod jeho vedením stáva pilierom potravinárskej vedy a techniky na Slovensku. Pod jeho vedením sa úspešne vyriešili mnohé výskumné úlohy, zamerané najmä na enzymologickú resp. biochemickú tématiku. Z jeho publikácií, spadajúcich do tohto tvorivého obdobia, uvádzame aspoň niektoré: „Scukrujúci proces

a jeho vplyv na aktivitu amylázy" (Chemické zvesti, 1950), „Nová metóda stanovenia nutritívnej hodnoty živných látok používaných v liehovarníckom priemysle" (Chemické zvesti, 1949), Ako vidieť, publikoval najmä v Chemických zvestiach, t. j. v časopise, ktorého bol spoluzakladateľom a dlhoročným členom redakcie. Prieskum obsahu vitamínov v ovoci a zelenine slovenského pôvodu, ktorý sa robil pod jeho vedením, našiel svoj odraz v knižnej publikácii. Ďalšia výskumná práca, týkajúca sa výskytu lesného ovocia na Slovensku bola vyznamenaná cenou Slovenskej akadémie vied. Nemalý bol jeho podiel na úspechu ústavu, keď bol objavený vysoký obsah C vitamínu v niektorých divoko rastúcich plodoch, čo sa dnes už zdá byť samozrejmé.

Napriek týmto úspechom bol v roku 1953 odvolaný z funkcie riaditeľa. Prečo? To opäť netreba obšírnejšie vysvetľovať. Bolo to v čase, o ktorom dnes veľmi zjednodušene hovoríme ako o „dobe kultu". Ako mnoho iných stotočných členov Komunistickej strany aj on bol vystavený rôznym invektívam. A tak opäť opúšťa vedeckú prácu a stáva sa učiteľom-brigádnikom na Priemyselnej škole chemickej v Banskej Štiavnici. Po roku prešiel na Priemyslovú školu chemickú v Bratislave, kde pôsobil až do roku 1965. Keď sa aj stal učiteľom proti svojej vôli, bol vynikajúcim pedagógom, o čom svedčí nakoniec aj udelenie titulu „zaslúžilého učiteľa".

Práca na škole ho však plne neuspokojila. Venuje sa širokej mimoškolskej činnosti. Je expertom hlavnej správy Liehovarov a konzervární, poradcom Skúšobného a kontrolného ústavu Povereníctva potravinárskeho priemyslu, podáva viac zlepšovacích návrhov a prihlasuje ďalší patent. Vychádza jeho dvojzväzkové vedecké dielo „Chémia a technológia enzýmov", ktoré je prvou slovenskou monografiou v tejto vednej oblasti. Ďalej píše sám i so spolupracovníkmi rad učebníc, ako napr. „Analytická chémia", „Organická technológia", Jednoduché pokusy z organickej chémie", popri tom ešte prekladá učebnice, najmä z ruštiny.

Ako 57-ročný prežíva renesanciu svojej vedeckej činnosti. Nastupuje spočiatku na čiastkový úväzok, a od r. 1966 na celý úväzok ako vedúci enzýmologickej skupiny na Ústredný výskumný ústav potravinárskeho priemyslu, pobočka v Bratislave. Skúmal najmä vplyv nízkych teplôt a dehydrácie na aktivitu enzýmov v polohe teoretickej i aplikovanej. Záverečné zprávy, ktoré zahrňujú výsledky tohto výskumu sú veľmi kladne hodnotené tak zástupcami Akadémie, ako aj pracovníkmi priemyslu. Publikuje 12 vedeckých prác, vystupuje na konferenciách. Obzvlášť v živej pamäti máme jeho veľký úspech na Konferencii o enzýmoch v potravinárstve, na ktorej hovoril „O kinetike inhibície enzýmov dehydratáciou reakčného prostredia."

Vedeckú, intelektuálnu i ľudskú stránku tak veľkej osobnosti akou bol Ing. Dr. Imrich Stein nemožno vyjadriť v tak krátkom medailónku. Bude treba ešte hlbšie sa zamyslieť nad jeho dielom i životom, ktorý tak priskoro vyhasol. Česť jeho svetlej pamiatke!